

ОСОБЛИВОСТІ ЦИФРОВІЗАЦІЇ СТРАХОВОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

О. Т. ПРОКОПЧУК, доктор економічних наук
Уманський національний університет садівництва

Стаття присвячена розгляду особливостей цифровізації страхового бізнесу в Україні. Визначено, що новочасна практика впровадження цифрових технологій у страховому бізнесі України дуже динамічна та різноманітна. Представлене дослідження дозволило окреслити найбільш поширені способи впровадження останньої, зокрема через онлайн-оформлення страхових полісів; цифрові платформи та портали; штучний інтелект та аналітика даних; мобільні додатки та IoT; клієнтський сервіс через чат-боти; фото та відео оцінка збитків; технології віртуальної та доповненої реальності.

Доведено, що означені технологічні інновації не тільки полегшують взаємодію клієнтів із страховиками, але і покращують якість обслуговування, роблять бізнес-процеси більш прозорими та ефективними, а також допомагають страховим компаніям більш точно оцінювати та управляти ризиками.

Ключові слова: страхування, страховий бізнес, цифровізація, Інтернет, технології, інновації, комунікації, штучний інтелект

Постановка проблеми. Сучасне бізнес-середовище не може існувати без використання цифрових технологій, розвиток яких набуває все більшого значення і сприяє прогресу світової економіки. Останніми роками майже всі сектори зіткнулися із необхідністю змін, оскільки новочасні технології, інновації та моделі поведінки споживачів істотно змінили раніше стійкі бізнес-моделі.

Донедавна страхування було сектором фінансового ринку, який характеризувався тенденцією дотримання традиційних способів ведення бізнесу та повільними темпами технологічних інновацій та інформатизації. Однак нинішні виклики, спричинені пандемією COVID-19 та війною, що розпочалася в Україні 24 лютого 2022 р. створили відповідні умови для ведення бізнесу та суттєво вплинули на прогрес діджиталізації у страховому секторі. Поточні тенденції вказують на високу інноваційну активність у страховому секторі та визнання пріоритетності цифрової трансформації гравцями страхового ринку. Наразі зміни у функціонуванні цього сектору економіки відбуваються настільки швидко, що потребують рефлексії та відповідних досліджень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проникнення цифрових технологій в усі сфери життя та їх важливість для економічного розвитку зумовили значний інтерес науковців до цифровізації страхової галузі. Різні аспекти діджиталізації страхового бізнесу знайшли своє відображення в наукових працях провідних вітчизняних та зарубіжних вчених. Зокрема, ряд українських науковців досліджували окремі аспекти розвитку інтернет-

страхування: Базилевич В., Гуренко А., Гашутіна О., Дем'янчук М., Гуржий К., Моташко Т., Мальований М., Марина А., Лобова О., Приказюк Н., Пеценко М., Улянич Ю., Устенко М., Шубенко І. та інші.

Можливості використання сучасних цифрових технологій задля активізації продажів та посилення конкурентоспроможності страхових компаній досліджували у своїх працях Базилевич В., Приказюк Н., Лобова О. [1] та Шубенко І. [9]. Водночас, потребує подальшого обґрунтування доцільність впровадження й використання нових інструментів та методів страхування для управління ризиками в умовах цифрової економіки, що й зумовило вибір тематики статті.

Методика досліджень. Для наукового вирішення поставленої у статті мети використано загальнонаукові методи наукового пізнання та дослідження економічних явищ. Теоретико-методологічним базисом статті є, в основному, напрацювання вітчизняних науковців і практиків, а також зарубіжних вчених, що займаються дослідженням практики та проблематики цифровізації страхового бізнесу. У статті використовувалися наступні методи дослідження: абстрактно-логічний, порівняння, монографічний, графічний, а також наукового узагальнення.

Мета дослідження. Метою статті є дослідження особливостей цифровізації страхового бізнесу в Україні.

Результати досліджень. Новочасна практика впровадження цифрових технологій у страховому бізнесі України дуже динамічна та різноманітна. Найбільш поширені способи, які використовують страхові компанії для впровадження цифрових технологій є наступними:

➤ онлайн-оформлення страхових полісів: клієнти можуть оформити страховий поліс онлайн через веб-сайт або мобільний додаток, що дозволяє швидше та зручніше отримати необхідний захист;

➤ цифрові платформи та портали: страхові компанії створюють спеціалізовані цифрові платформи, де клієнти можуть звертатися для оформлення полісів, звернення за підтримкою та відшкодуванням збитків;

➤ штучний інтелект та аналітика даних: страхові компанії використовують алгоритми машинного навчання для аналізу великих обсягів даних та оцінки ризиків, що допомагає більш точно встановлювати ціни на страхові продукти та прогнозувати можливі збитки;

➤ мобільні додатки та IoT: страхові компанії створюють мобільні додатки, які дозволяють клієнтам керувати своїми полісами, подавати заявки на збитки та взаємодіяти зі страховиками у режимі реального часу. Також використовуються з'єднані пристрої (IoT), зокрема такі як сенсори для виявлення пожеж або витоків води;

➤ клієнтський сервіс через чат-боти: багато страхових компаній впроваджують чат-боти на своїх веб-сайтах або в додатках, що допомагає клієнтам отримувати швидку відповідь на питання та запити;

➤ фото та відео оцінка збитків: замість традиційної оцінки збитків на місці події, клієнти можуть відправляти фото або відео матеріали для оцінки збитків через мобільний додаток;

➤ технології віртуальної та доповненої реальності: деякі страхові компанії використовують VR та AR для покращення процесу навчання клієнтів та агентів, а також для оцінки збитків.

Ці технологічні інновації не тільки полегшують взаємодію клієнтів із страховиками, але і покращують якість обслуговування, роблять процеси більш прозорими та ефективними, а також допомагають страховим компаніям більш точно оцінювати та управляти ризиками.

Розвиток страхових технологій можна розділити на кілька етапів. Перший, так званий «паперовий» етап, характеризувався відсутністю ознак цифровізації страхових відносин, оскільки весь процес документообігу здійснювався на папері. Другий етап означений впровадженням перших цифрових технологій, тобто базової фіксації інформації та появою автоматизованих систем. Третій етап визначається базовою цифровізацією, що полягає у реалізації страхових послуг за допомогою вебсайтів, онлайн-ових служб підтримки, цифрового маркетингу та листування з діловими партнерами електронною поштою. Четвертий етап – етап активної цифровізації, для якого характерним є використання телеметрії у страхуванні, віртуальних агентств та інтегрованих партнерських мереж.

На сучасному п'ятому етапі відбувається цифровізація страхових відносин з появою «продажів в один клік» і відмовою від паперових носіїв інформації. На даному етапі у зв'язку з необхідністю комп'ютеризації страхових продуктів, зростаючим використанням онлайн-сервісів для сплати страхових премій, застосуванням даних «*connecting things*» (підключення речей), реальним використанням «*big data*» (великих даних) і застосуванням ботів у поточному обслуговуванні страхових полісів і претензій тенденція цифровізації істотно змінить бізнес-процеси традиційних страховиків. До бізнес-процесів страховиків, які з найбільшою ймовірністю можуть бути охоплені цифровізацією, належать продажі страхових продуктів, врегулювання збитків, бухгалтерський облік та оподаткування, андеррайтинг ризиків і документообіг (рис. 1).

У світлі ситуації, що склалася, експерти прогнозують, що з 2023 року частка споживачів, які взаємодіють зі страховиками через цифрові канали, у світі майже подвоїлася, а попит на цифрові страхові послуги з боку бізнесу і споживачів стрімко зростає, і до 2025 р. прогнозується збільшення розвитку *InsurTech*, а обсяг фінансування на впровадження, за прогнозами, зростатиме. Водночас потрібна інноваційна модернізація внутрішніх бізнес-процесів страховиків, оптимізація яких дасть змогу знизити операційні витрати.

Хмарні процеси забезпечують доступ до новітніх технологій для страхового бізнесу при одночасному зниженні витрат на ведення останнього. З урахуванням цих тенденцій інвестиції в розвиток *InsurTech* зростають рік від року, про що свідчить позитивна динаміка вкладень в інновації в глобальному масштабі.

Рис. 1. Інструменти цифровізації ключових бізнес-процесів страхових компаній

Джерело: авторське узагальнення за даними джерел [1-3, 7].

Так, за підсумками 2022 р. було зафіксовано найбільше значення показників розвитку *InsurTech*: глобальні інвестиції в його фінансування склали 7,1 млрд. дол. Кількість угод у сфері *InsurTech* збільшилася до 377 (рис. 2).

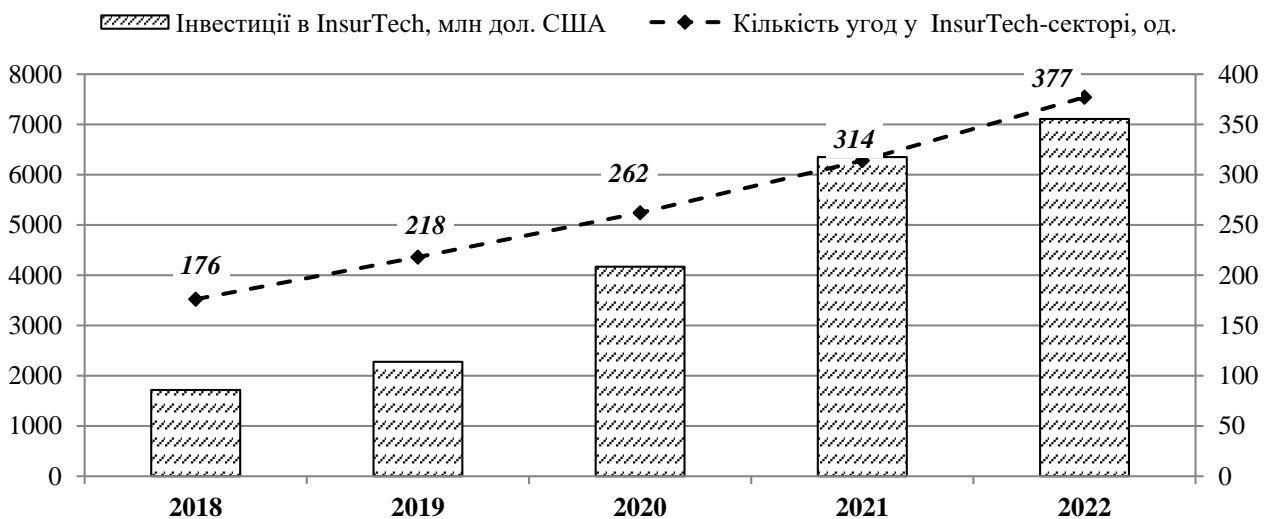

Рис. 2. Обсяги світових інвестицій та укладених угод у секторі InsurTech за 2018-2022 рр.

Джерело: розраховано та складено за даними [5-6].

Лідером із залучення інвестицій в інноваційні процеси є майнове страхування (P&C), що акумулює 53 % від загального обсягу фінансового кредитування та укладає 63 % угод. Друге місце за цими показниками посідає

індустрія особистого страхування (L&H), що зберігає високі обсяги фінансування і позитивні тенденції в освоєнні страхових технологій (рис. 3).

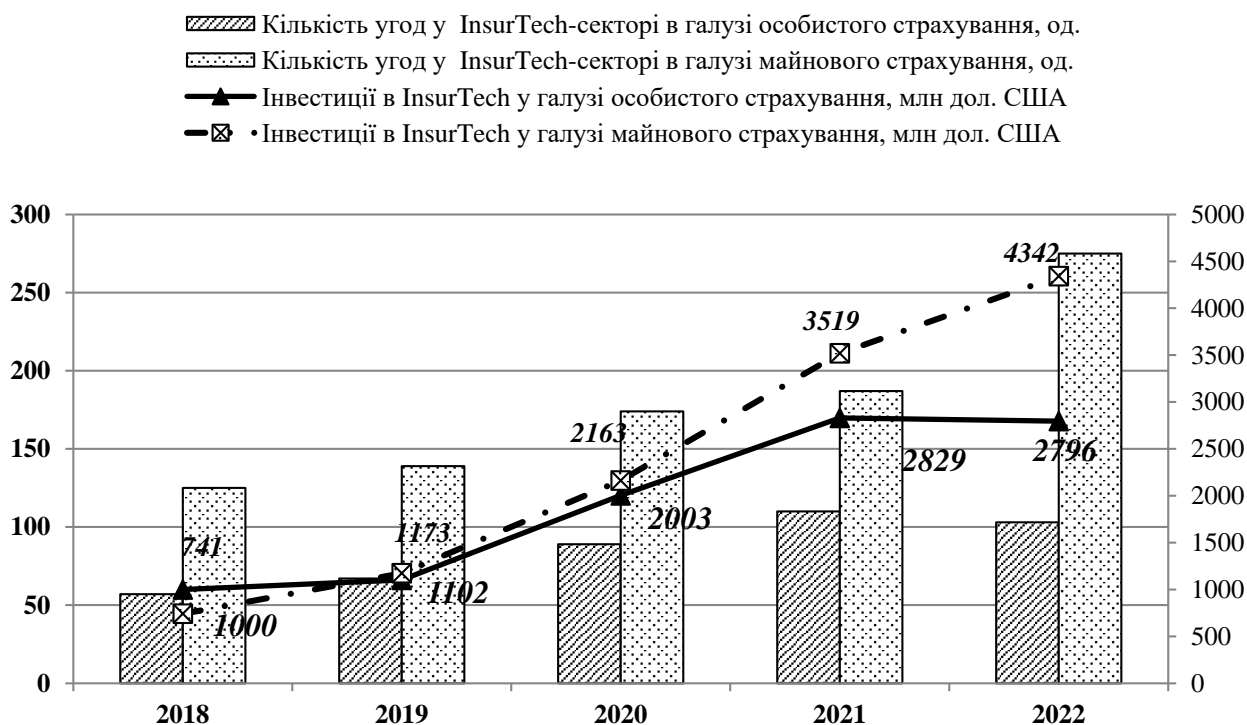

Рис. 3. Обсяги світових інвестицій та укладених угод у секторі InsurTech за галузями страхування за 2018-2022 рр.

Джерело: розраховано та складено за даними [8, 9].

На думку експертів, галузь L&H, безумовно, приваблива для інвесторів, з огляду на накопичені у 2018–2022 рр. в *InsurTech*-розробках 12,1 млрд дол. США. Тож варто зазначити, що 2022 р. – це час, коли визнається важливість і роль цифрових технологій у страховій галузі, вектор цифровізації страхового бізнесу визнається цінним, а глобальні інвестиції в розвиток *InsurTech* перебувають на найвищому рівні.

Наразі Інтернет займає значну частку на всіх етапах продажу страхових послуг, у видачі та обслуговуванні страхових полісів і врегулюванні страхових випадків. На сьогодні ключовими страховими послугами, що реалізуються через онлайн-канал на страховому ринку, є поліси страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (ОСЦПВ (рис. 4), «Зелена картка» (рис. 5), страхування водного транспорту, додаткове медичне страхування та страхування подорожуючих.

З даних рис. 4 видно, що з кожним роком частка електронних угод з ОСЦПВ укладених через онлайн-канали стрімко зростає. Якщо ще у 2018 р. частка таких угод у загальній структурі укладених угод даного виду страхування була зовсім мізерною – майже 2 %, то у 2022 р. вони склали третину.

Ринок міжнародного страхування «Зелена картка» в Україні у 2022 р. суттєво зріс – таке зростання відбулося на 60,3 % порівняно з 2021 р.

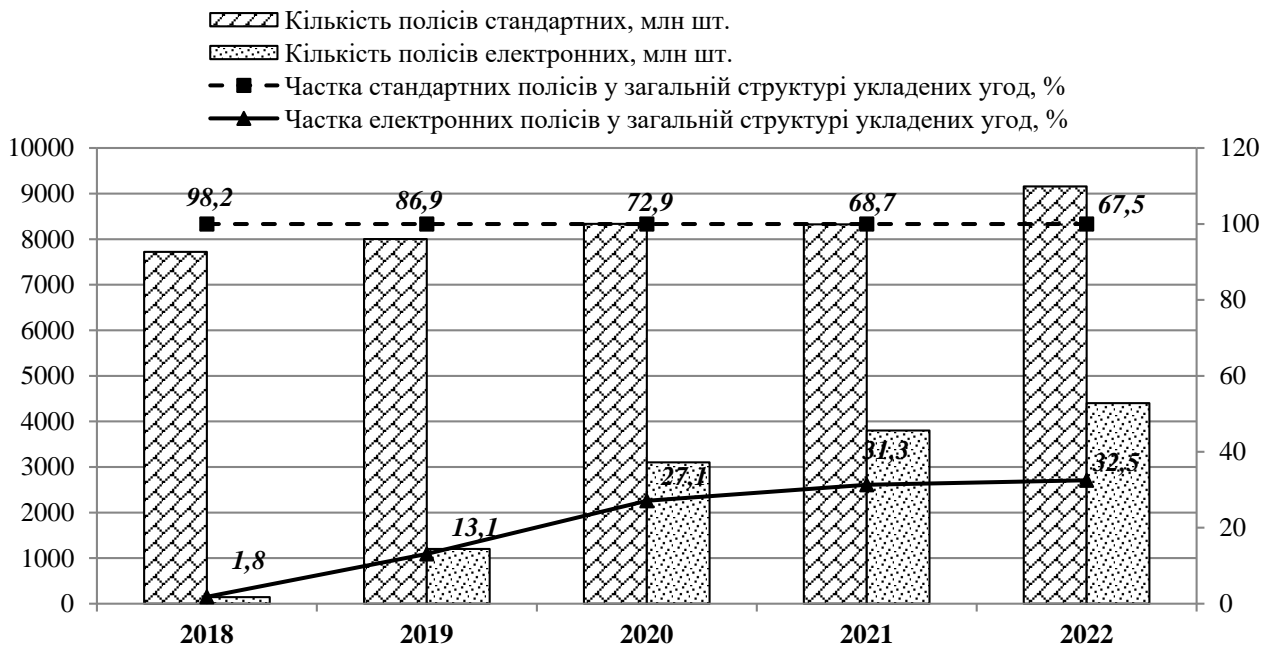

Рис. 4. Укладені угоди з ОСЦПВ за 2018-2022 рр.

Розраховано та складено за даними <https://forinsurer.com>.

Рис. 5. Укладені угоди з цивільної відповідальності автовласників за кордоном «Зелена картка» за 2018-2022 рр.

Джерело: розраховано та складено за даними <https://forinsurer.com>.

У 2022 р. кількість договорів страхування цивільної відповідальності автовласників за кордоном «Зелена картка» більше ніж в два рази (+110 %) перевищила показник відповідного періоду 2021 р., склавши 1,2 млн шт. Це найбільший показник за останні 5 р. (2018–2022 рр.). Слід зауважити, що з 1 вересня 2022 р. кожна з 12 страхових компаній-повних членів МТСБУ надає можливість автовласникам укладати міжнародний страховий сертифікат в електронному вигляді. У 2022 р. було укладено 94 тис. електронних договорів

«Зелена картка», що становить 58 % від загальної кількості за цей період. Тобто переважна більшість угод страхування цивільної відповідальності автовласників за кордоном «Зелена картка» (майже 60 %) у 2022 р. укладалася через онлайн-канали.

Нині спостерігається перехід від масової стандартизації страхових продуктів до індивідуального підходу в частині кожного клієнта. Цифрові технології, що мають відношення до персоналізації страхових пропозицій страховиків, включають великі дані (*BigData*), Інтернет речей (*IoT*), штучний інтелект, технологію блокчейн та *RegTech*.

Технологія великих даних (*BigData*) – це обробка великих структурованих або неструктурованих масивів даних за допомогою спеціальних засобів автоматизації для статистики, аналізу, прогнозування та прийняття рішень. У страхуванні вона може використовуватися для накопичення статичних даних та коефіцієнтної інформації про страхові випадки. Технологія також дозволяє швидко приймати та обробляти заявки страхувальників, виявляти шахрайство, аналізувати масиви даних страховиків та надавати клієнтам персоналізовані страхові послуги. Технологія блокчейн допоможе усунути незаконні контракти, подвійні платежі, дублювати заявок та незаконні виплати.

У світі з'явилася нова фінансова технологія, яка може оптимізувати весь бізнес-процес – це *RegTech*. Її можна використовувати в страховому секторі для управління ризиками та дотримання регуляторних норм. Її використовують для ідентифікації клієнтів, виявлення шахрайства, автоматизації процедур та формування звітів для страхових компаній.

Штучний інтелект використовується на різних етапах укладання договору страхування. Методи штучного інтелекту можуть бути використані для виявлення шахрайської поведінки страхувальника при прийомі страхових заявок, для прозорого представлення розрахунків для визначення розміру відшкодування в разі настання страхового випадку, для продовження договору за відсутності страхового випадку, для вибору найбільш підходящого методу оцінки ризиків серед існуючих методів і для розробки нових методів оцінки ризиків, а також для розробки нових тарифних класів. Штучний інтелект також може визначати ефективні канали продажу страхових продуктів.

Страховики вже використовують ШІ у вигляді чат-ботів, щоб допомогти страхувальникам отримати страхові виплати та завершити оформлення страхових полісів. Технології Інтернету речей у страхуванні дозволяють проводити індивідуальну оцінку ризиків, реєструвати страхові події, оцінювати збитки та отримувати нові дані з телематичних та інших пристроїв. Інтернет речей є важливим рушієм створення даних. Такі дані можуть надати страховикам цінну інформацію, покращити їхню здатність прогнозувати та запобігати ризикам, а також забезпечити ширше страхове покриття. За останні кілька років Інтернет речей став однією із найсуттєвіших технологій XXI століття. Завдяки недорогим обчисленням, хмарним обчисленням, великим даним, аналітиці та мобільним технологіям фізичні об'єкти тепер можуть обмінюватися та збирати дані з мінімальним втручанням людини. Різноманітність і вплив перших послуг

із запобігання ризикам на основі Інтернету речей демонструють величезний потенціал страхової галузі. Концепція «Інтернету речей» має три основні складові: 1) підвищення обізнаності про поточні рівні ризиків; 2) пропозиція зміни поведінки; 3) заохочення зміни поведінки.

У 2022 р. інвестиції в стартапи InsurTech були майже на половину нижче рекордного рівня за 2021 р. У той же час, глобальні інвестиції в сектор InsurTech зменшилися близько на 80 % [8–9]. Тому складна та неоднозначна ситуація в країні впливає на всі сфери життя. Процес діджиталізації вже давно визначив загальну структуру страхових послуг, але в епоху скорочення витрат виникає потреба у впровадженні гнучких страхових платформ, які гарантують інтенсивний розвиток компаній.

На відміну від автоматизації, цифрова трансформація часто базується на інноваційних бізнес-ідеях, які вносять якісні зміни в бізнес-моделі та бізнес-процеси і реалізуються в рамках певної стратегії. На жаль, події, що мали місце в Україні 24 лютого 2022 р. суттєво сповільнили розвиток інвестицій та інновацій не тільки в економіці в цілому, але й на фінансовому та страховому ринках зокрема. Основними мотивами, що спонукають страховиків пропонувати онлайн-послуги, є потреба у зниженні витрат, розширенні географічного покриття та диверсифікації ризиків. Іншим важливим фактором є простота та зручність придбання страхових продуктів онлайн.

Висновки. Наразі вплив цифрових технологій на страховий ринок, у тому числі на інтернетизацію та діджиталізацію страхової діяльності надзвичайно великий. Водночас цифровізація страхової діяльності супроводжуватиметься вираженими інноваціями, пов'язаними з підвищенням ефективності страхової діяльності, розробкою нових програм страхування, конвергенцією комерційного та взаємного страхування та іншими явищами. Глобальний тренд цифрової трансформації бізнесу змушує по-новому подивитися на традиційні підходи та методологію, зокрема на управління бізнес-процесами. Цифрова трансформація, на відміну від автоматизації, як правило, базується на інноваційних бізнес-ідеях, що викликають якісні трансформації моделі бізнесу й бізнес-процесів та провадиться в рамках певної стратегії.

Зростаюче поширення цифрових технологій стає все більш важливим і ключовим фактором не лише для фінансових ринків, а й для національної економіки в цілому. Фінансові компанії можуть застосовувати новочасні технології як для розробки нових страхових продуктів, так і для підвищення ефективності виконання регуляторних вимог в частині мінімізації страхових ризиків. Діджиталізація є однією із глобальних тенденцій розвитку сучасних фінансових ринків. Хоча український ринок страхових послуг вважається найбільш консервативним серед секторів фінансового ринку, він все більше з року в рік вдається до використання цифрових технологій.

Література:

1. Базилевич В. Д., Приказюк Н. В., Лобова О. М. Цифровізація у забезпеченні конкурентних переваг страхових компаній. *Економіка та держава*. 2020. № 2. С. 15–20.

2. Марина А., Пеценко М. Страховий ринок України в умовах війни. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2023. № 5 (05). С. 44–51. <https://doi.org/10.32782/dees>.

3. Моташко Т. М. Розвиток світового ринку страхування в умовах діджиталізації. *Економіка*. 2019. № 5 (182). URL: <http://dx.doi.org/10.17721/1728-2667.2016/182-5/3>.

4. Мальований М. І., Прокопчук О. Т., Улянич Ю. В. Інформаційні технології в інноваційній діяльності страхового ринку України. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва*. Вип. 96. Частина друга: Економічні науки. 2020. С. 103–115. DOI 10.31395/2415-8240-2020-96-2-103-115.

5. Приказюк Н., Моташко Т. Роль інтернету в реалізації страхових послуг. *Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка*. 2014. № 3 (156). С. 45–51.

6. Прокопчук О. Т. Розвиток українського ринку страхових послуг в контексті забезпечення економічної безпеки країни. *Збірник праць Уманського національного університету садівництва*. 2019. Вип. 94. Ч. 2: Економічні науки. С. 69-85. DOI 10.31395/2415-8240-2019-94-2-69-85.

7. Прокопчук О. Т., Улянич Ю. В., Пташник С. А., Бутко Н. В. Ключові аспекти Інтернет-страхування. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва*. 2020. Частина 2. Економічні науки. Випуск 97. С. 64–74. DOI 10.31395/2415-8240-2020-97-2-64-74.

8. Прокопчук О. Т. Комунікації у страховому менеджменті. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва*. 2021. Вип. 99. Частина 2. Економічні науки. С. 211–222. DOI 10.31395/2415-8240-2021-99-2-211-222.

9. Устенко М., Руських А. Діджиталізація: основа конкурентоспроможності підприємства в реаліях цифрової економіки. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2019. № 68. С. 181–192.

10. Шубенко І. А. Тенденції діджиталізації на страховому ринку України. *Бізнес Інформ*. 2020. № 2. С. 273–279. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-2-273-279>.

References:

1. Bazylevych, V. D., Prykaziuk, N. V., Lobova, O. M. (2020). Digitalization in ensuring the competitive advantages of insurance companies. *Economy and state*, 2020, no. 2, pp. 15–20. (in Ukrainian).

2. Maryna, A., Petsenko, M. (2023). Insurance market of Ukraine in the conditions of war. *Digital Economy and Economic Security*, 2023, no. 5 (05), pp. 44–51. <https://doi.org/10.32782/dees.5-7>.

3. Motashko, T. M. (2019). Development of the world insurance market in conditions of digitization. *Economy*, 2019, no. 5 (182). URL: <http://dx.doi.org/10.17721/1728-2667.2016/182-5/3>. (in Ukrainian).

4. Malyovany, M. I., Prokopchuk, O. T., Ulyanich, Yu. V. (2020). Information technologies in the innovative activity of the insurance market of Ukraine. *Collection of scientific works of the Uman National University of Horticulture*, 2020, no. 96, pp. 103–115. DOI 10.31395/2415-8240-2020-96-2-103-115. (in Ukrainian).

5. Prikaziuk, N., Motashko, T. (2014). The role of the Internet in the realization of insurance services. *Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv*, 2014, no. 3 (156), pp. 45–51. (in Ukrainian).

6. Prokopchuk, O. T. (2019). The development of the Ukrainian market of insurance services in the context of ensuring the economic security of the country. *Proceedings of the Uman National University of Horticulture*, 2019, no. 94, pp. 69–85. DOI 10.31395/2415-8240-2019-94-2-69-85. (in Ukrainian).

7. Prokopchuk, O. T., Ulyanich, Yu. V., Ptashnyk, S. A., Butko, N. V. (2020). Key aspects of Internet shaking. *Collection of scientific works of the Uman National University of Horticulture*, 2020, no. 97, pp. 64–74. DOI 10.31395/2415-8240-2020-97-2-64-74. (in Ukrainian).

8. Prokopchuk, O. T. (2021). Communications in insurance management. *Collection of scientific works of the Uman National University of Horticulture*, 2021, issue 99, pp. 211–222. DOI 10.31395/2415-8240-2021-99-2-211-222. (in Ukrainian).

9. Ustenko, M., Ruskikh, A. (2019). Digitization: the basis of enterprise competitiveness in the realities of the digital economy. *Herald of the economy of transport and industry*, 2019, no. 68, pp. 181–192. (in Ukrainian).

10. Shubenko, I. A. (2020). Digitization trends in the insurance market of Ukraine. *Business Inform*, 2020, no. 2, pp. 273–279. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-2-273-279>. (in Ukrainian).

Annotation

Prokopchuk O. T.

Features of Insurance Business Digitalization in Ukraine

The article focuses on the peculiarities of digitalization of the insurance business in Ukraine. It is determined that the modern practice of introducing digital technologies in the insurance business of Ukraine is very dynamic and diverse. The study made it possible to outline the most common ways of implementing the latter, in particular, through online insurance policy issuance; digital platforms and portals; artificial intelligence and data analytics; mobile applications and IoT; customer service through chatbots; photo and video loss assessment; virtual and augmented reality technologies.

It has been proven that these technological innovations not only facilitate customer interaction with insurers, but also improve the quality of service, make business processes more transparent and efficient, and help insurance companies to more accurately assess and manage risks.

Today, the impact of digital technologies on the insurance market, including the internetization and digitalization of insurance activities, is extremely high. At the same time, the digitalization of insurance activities will be accompanied by pronounced innovations related to improving the efficiency of insurance activities, developing new insurance programs, convergence of commercial and mutual insurance, and other phenomena. The global trend of digital business transformation is forcing a fresh look at traditional approaches and methodologies, including business process management.

Digital transformation, unlike automation, is usually based on innovative business ideas that cause qualitative changes in the business model and business processes and is carried out within a certain strategy. The growing proliferation of digital technologies is becoming increasingly important and a key factor not only for financial markets but also for the national economy as a whole. Financial companies can use modern technologies both to develop new insurance products and to improve the efficiency of meeting regulatory requirements in terms of minimizing insurance risks. Digitalization is one of the global trends in the development of modern financial

markets. Although the Ukrainian insurance market is considered to be the most conservative among financial market sectors, it is increasingly resorting to the use of digital technologies year after year.

Key words: insurance, insurance business, digitalization, Internet, technology, innovation, communications, artificial intelligence

УДК: 339.9:330.143.2:338.43(477)

DOI: 10.32782/2415-8240-2023-103-2-16-29

ГЛОБАЛЬНІ ЛАНЦЮГИ ВАРТОСТІ У ВИРОБНИЦТВІ ПРОДОВОЛЬСТВА ТА МІСЦЕ УКРАЇНИ В НИХ

Р. П. МУДРАК, доктор економічних наук

Я. А. ГРАБЕК, викладач-стажист

Уманський національний університет садівництва

В статті досліджується суть глобальних ланцюгів вартості, причини їх утворення та особливості сучасного розвитку. Проведено аналіз місця України в системі глобальних ланцюгів вартості продовольства. Встановлено, що в умовах сучасного міжнародного поділу праці українська економіка займає переважно сировинну нішу, експортуючи сировину. Робиться висновок, що наслідком цього є втрата доданої вартості та недоотримання доходу.

Ключові слова: ланцюг вартості, виробництво продовольства, експорт, імпорт, сировина, готова продукція, додана вартість, ціна

Постановка проблеми. У розвитку світової економіки простежуються стійкі причинно-наслідкові зв'язки або, як їх ще називають, закономірності, дія яких спрямовує суспільне виробництво на зростання продуктивності праці за рахунок поглиблення її поділу. Власне, економічна глобалізація є не що інше, як нова якість міжнародного поділу праці – закріплення за окремими країнами або регіонами їх ролі у глобальному виробництві. Економічно розвинуті країни зосереджують на своїх територіях виробництво переважно високотехнологічної та наукоємної продукції з гранично високою часткою доданої вартості, що є однією із головних причин їх багатства. Бідні країни є постачальниками дешевої робочої сили, природних ресурсів, а також надають власні території для розміщення екологічнозатратного виробництва. В результаті, вони виробляють продукцію з найнижчою часткою доданої вартості, що є однією із головних причин їх бідності. У країнах, що розвиваються, в тому числі в Україні, в залежності від рівня розвитку національного виробництва функціонують комбіновані моделі рентної та високотехнологічної економіки. Взаємодія трьох груп країн формує глобальні ланцюги постачання.

Якщо економічний статус розвинутих країн є відносно сталим, то у випадку країн, що розвиваються немає жодних гарантій, що усі вони зможуть забезпечити успішні перетворення і приєднатися до групи розвинутих. Таке зауваження